

Anna PIERZCHAŁA

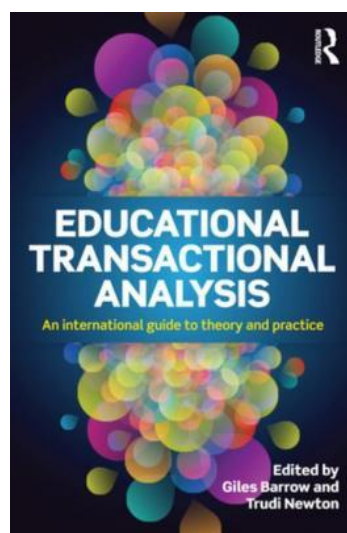
**[rec.] Barrow, G., Newton, T. (red.)
(2016). *Educational Transactional Analysis.
An international guide to theory and practice.*
London – New York: Routledge Taylor & Francis
Group, ss. 300**

Jak cytować [how to cite]: Pierzchała, A. (2016). [rec.] Barrow, G., Newton, T. (red.) (2016). *Educational Transactional Analysis. An international guide to theory and practice.* London – New York: Routledge Taylor & Francis Group, ss. 300. *Edukacyjna Analiza Transakcyjna*, 5, 263–267.

W ostatnich latach w Polsce powstało wiele opracowań z zakresu edukacyjnej analizy transakcyjnej, głównie za sprawą działalności Zespołu Badawczego Edukacyjnej Analizy Transakcyjnej, działającego na Wydziale Pedagogicznym Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie. Znaleźć w nich można szereg wskazówek dla efektywnego działania w przestrzeni uczenia się i nauczania. Odwołują się one głównie do doświadczeń powstałych na gruncie polskim. Warto jednak podkreślić, że edukacyjna analiza transakcyjna zdobywa coraz większą popularność na całym świecie, czego doskonałym wyrazem jest opisywana tutaj anglojęzyczna publikacja pod redakcją G. Barrowa i T. Newton. Znaleźć w niej można zarówno teoretyczne implikacje, jak i praktyczne wskazówki dla działalności edukacyjnej opartej na bazowych założeniach analizy transakcyjnej. Opracowanie to stanowi bowiem wymianę myśli praktyków edukacyjnej analizy transakcyjnej z całego świata. Zawiera ono między innymi przykłady spojrzenia europejskiego, a zatem bliskiego

nam kulturowo – np. rozdziały przygotowane przez redaktorów całości tomu G. Barrowa i T. Newton (Wielka Brytania), N. Pierre (Francja), S. Schachner (Austria), czy C. Fregola (Włochy) – ale także analizy bardziej odległe, bo pochodzące np. z Indii (M.R. Joseph), Japonii (T. Abe), czy Południowej Afryki (K. Pratt). Pokazuje to, że koncepcja analizy transakcyjnej i jej wykorzystanie na gruncie edukacyjnym ma charakter niezwykle uniwersalny.

Książka składa się z 22 rozdziałów podzielonych na cztery części. Każdą z nich poprzedza krótki wstęp autorstwa redaktorów – G. Barrowa w części 1 i 3, T. Newton w części 2 i 4 – przedstawiający ogólną charakterystykę i wprowadzający w tematykę danego fragmentu opracowania.

Pierwsza część zawiera teksty odwołujące się do założeń filozoficznych, podstawowych zasad, a także polityki edukacyjnej analizy transakcyjnej. Składa się z trzech rozdziałów. W pierwszym z nich – *Educational transactional analysis: underpinning assumptions, principles and philosophy* – G. Barrow definiuje pojęcie edukacyjnej analizy transakcyjnej, wskazuje jej podstawowe założenia i filozofię, na której się opiera, jednocześnie zachęcając do własnej refleksji i opracowania konkretnych rozwiązań w praktyce. Rozdział drugi *We all count: addressing the problem of power in education* autorstwa P. Shottona dotyczy analizy różnorodnych wpływów i oddziaływań, w tym o charakterze politycznym, na proces edukacji. Autor prezentuje analizę transakcyjną jako metodę pracy sprawdzającą się w sytuacji konfliktów i sprzeczności interesów, z którymi nauczyciele często mają do czynienia. T. Newton w rozdziale trzecim *Turning to resilience and power: metaphor and meaning in relational learning* prezentuje, w jaki sposób na gruncie edukacyjnym tworzymy systemy, które następnie w różny sposób nas ograniczają. W kontekście tego pokazuje możliwe drogi rozwiązań, opierające się na wzajemnie otwartej komunikacji i zaangażowaniu.

Część druga zawiera cztery rozdziały charakteryzujące w różnorodny sposób osobę nauczyciela. Znajdujemy tam tekst S. Temple (*Becoming a teacher: an educational TA approach to personal and professional development*), która wskazuje, jak doskonalić się w roli zawodowej, wykorzystując do tego koncepcję analizy transakcyjnej. H. Tigchelaar (*The teacher makes the difference*) charakteryzuje określone dynamizmy klasy szkolnej oraz tłumaczy, jak osoba nauczyciela może sprzyjać atmosferze bezpieczeństwa w realizacji wyzwań. Tekst N. Miljkovic (*Relational needs in education*) akcentuje znaczenie pozytywnej relacji nauczyciela z uczniem dla efektywnej realizacji procesu edukacyjnego. Natomiast rozdział współautorstwa D. Landmann, G. Aich i G. Barrowa (*Mindfulness and learning in educational transactional analysis*) jest swoistego rodzaju wywiadem tego ostatniego z praktykami pracy edukacyjnej w nurcie analizy transakcyjnej z osobami dorosłymi, którzy wykorzystują w tej materii metody medytacyjne.

Część trzecia, najobszerniejsza, bo składająca się aż z 8 rozdziałów, zatytułowana *Educational transactional analysis and schooling*, wskazuje na prak-

tyczne możliwości wykorzystania założeń koncepcji w nauczaniu. Rozpoczyna ją artykuł pochodzącej ze Szwajcarii E. Papaux *Round and round the permission wheel: an Early Years perspective*, w którym autorka w bardzo przystępny sposób przenosi na grunt edukacyjny założenia opracowanego w latach 80. XX wieku przez Gysa Jaoui Koła Pozwoleń, pokazującego w sposób graficzny różne formy, zasięg i ograniczenia pozwoleń danej osoby w jej własnym życiu. Wyjaśnia jednocześnie, w jaki sposób wykorzystać analizę transakcyjną jako skuteczną metodę profilaktyki we wczesnej edukacji dziecka. A. Le Guernic z Francji w tekście *Snow White: the triumph of beauty*, odwołując się do opowieści o Królewnie Śnieżce, analizuje znaczenie, jakie niosą za sobą baśnie w pracy z dziećmi w okresie szkoły podstawowej. Autorka nawiązuje jednocześnie do trzech perspektyw: analitycznej, prezentowanej przez B. Bettelheima, podejścia narracyjnego V. Proppa i skryptu w analizie transakcyjnej, tworząc tym samym bogaty obraz możliwych znaczeń. Niezwykle cenny wydaje się także artykuł N. Pierre *Contracting for learning*, prezentujący, jak w praktyce wykorzystać charakterystyczną i fundamentalną dla koncepcji analizy transakcyjnej metodę kontraktowania na gruncie szkolnym. Autorka wyjaśnia znaczenie metody dla podniesienia efektywności pracy z uczniem poprzez uaktywnianie jego stanu Ja-Dorośli. G. Barrow w opracowaniu *Using educational transactional analysis with children and young people in specialist provision* pokazuje, w jaki sposób uczyć dzieci analizy transakcyjnej. Natomiast S. Schachner z Austrii w tekście *International learning and teaching in multicultural classes* wskazuje na bardzo aktualny aspekt współczesnej edukacji, coraz bardziej dostrzegalny także w Polsce, jakim jest jej wielokulturowość. Coraz częściej bowiem w jednej klasie szkolnej uczą się dzieci pochodzące z różnych zakątków świata, mówiące odmiennymi językami, mające odmienne doświadczenia. Autorka przedstawia, w jaki sposób analiza transakcyjna może stać się płaszczyzną porozumienia i budowania satysfakcjonującej relacji w tak zmiennej rzeczywistości. Artykuł *Family constellations in education* autorstwa J. Goosens we współpracy z T. Newton jest drugim w opracowaniu wywiadem. Pochodząca z Belgii J. Goosens wskazuje tutaj, w jaki sposób można połączyć podejście systemowe w rozumieniu B. Hellingera z analizą transakcyjną (szczególnie w obszarze skryptu) i wykorzystać to połączenie dla zwiększenia efektywności pracy na gruncie edukacyjnym. Tekst C. Fregola *Mathematical calculation procedures and drivers in action in the learning environment* jest natomiast raportem z badań przeprowadzonych na gruncie włoskim. Autorzy projektu sprawdzali między innymi, w jaki sposób wykonywanie przez dzieci określonych działań matematycznych o zwiększonym poziomie trudności aktywuje drivery skryptowe, a także znaczenie w tym kontekście transakcji przyzwalających płynących ze strony nauczyciela. Część trzecią zamyka rozdział F. Montuschi *Winning with silence: educational journeys*. Autor podnosi w nim kwestię ciszy, która w wielu klasach szkol-

nych staje się swoistego rodzaju pozornym wskaźnikiem efektywności i profesjonalizmu nauczyciela, stając się tym samym rodzajem transakcyjnej gry pomiędzy nauczającym i uczącym się, z której bardzo trudno jest się wyzwolić.

Część czwarta i ostatnia przenosi rozważania na grunt edukacji osób dorosłych, a także pokazuje, w jaki sposób rozwija się społeczność edukatorów transakcyjnych. Rozpoczyna się ona artykułem autorstwa R. Napper *Learning to lead learning*, będącego swego rodzaju hymnem pochwalnym dla edukacji permanentnej. Autorka, opierając się na własnych doświadczeniach, ujawnia, w jaki sposób można się stale doskonalić, wykorzystując do tego życiowe sytuacje. Jak stać się nauczycielem, który uczy się od swoich studentów. Jak wykorzystać każde doświadczenie, poddać je refleksji, a potem dogłębnej analizie, tak by zaplanować działanie prowadzące ku kolejnym doświadczeniom. J. Grant z Australii w tekście *Revisiting transactional analysis in adult education* przypomina kilka koncepcji pochodzących nie tylko z analizy transakcyjnej, przydatnych w pracy z osobami dorosłymi i odnosi je do koncepcji bazowych AT – stanów Ja i skryptu. Wśród wspomnianych teorii wymienia między innymi: koncepcję elastyczności działania (*functional fluency*) S. Temple, psychologicznego planu życiowego i koła uczenia się T. Newton, pracy ze skrytem generacyjnym M. McQueena, teorii samodzielnie ukierunkowanego uczenia się R. Boyatzisa. R. Hooper w *Training in organizations with TA* charakteryzuje rolę lidera w edukacji pracowników korporacji, natomiast M.R. Joseph w *Educational operations: a transactional analysis technique for educators* pokazuje, jak konkretne techniki terapeutyczne wykorzystać na gruncie edukacyjnym. Bardzo ciekawym tekstem jest *Parent education and TA: from symbiosis to autonomy* autorstwa T. Abe, w którym autor opisuje swoje doświadczenia w pracy z matkami zgłaszającymi się na warsztaty ze względu na trudności w relacji w dziećmi. Naczelnym celem spotkań okazuje się jednak konieczność pracy nad zerwaniem ich symbiotycznych relacji z własnymi rodzicami lub współmałżonkiem. K. Pratt w *Building community* prezentuje natomiast doświadczenia południowoafrykańskie w pracy z ludźmi dorosłymi z wykorzystaniem koncepcji analizy transakcyjnej i to, jak sprawdzają się one w wielu bardzo różnorodnych sytuacjach. Część czwartą zamyka rozdział autorstwa J.I. Clarke, jednej z prekursorów edukacyjnej analizy transakcyjnej. W tekście *Educational transactional analysis: a retrospective* dzieli się ona wspomnieniami z najważniejszych momentów działalności na tym polu, charakteryzuje najbardziej użyteczne modele AT w pracy edukatorów, a także snuje ogóle refleksje na temat rozwoju edukacyjnej analizy transakcyjnej.

Całość kończy krótkie podsumowanie G. Barrowa oraz niewielki słownik terminów analizy transakcyjnej.

Jak widać na podstawie powyższego – bardzo skrótowego – streszczenia, *Educational transactional analysis. An international guide to theory and practice* jest publikacją bardzo wielowątkową, nawiązującą do różnorodnych aspek-

tów edukacyjnej analizy transakcyjnej. Z jednej strony, powodować to może pewne napięcie u czytelnika, który chwilami ma poczucie niewyczerpania poszczególnych wątków. Z drugiej jednak – książka ta daje możliwość szerokiego spojrzenia na możliwe zastosowania koncepcji AT w procesie nauczania i uczenia się. Staje się zatem inspiracją dla przemyśleń i praktyki. Stwarza perspektywę dla poszukiwania nowych, własnych rozwiązań. Pokazuje także, jak liczna, prężnie działająca i ciągle rozwijająca się jest społeczność edukatorów analizy transakcyjnej. Stąd też zdecydowanie warto, by osoby wykorzystujące w praktyce założenia EAT sięgnęły po tę publikację w poszukiwaniu inspiracji, a także konkretnych wskazówek dla dalszych działań. Książka ta stanowi przecież niejako przegląd myśli praktyków tej dziedziny ze wszystkich niemal kontynentów świata (swojej reprezentacji nie doczekała się tutaj tylko Ameryka Południowa). Została wydana w języku angielskim i trzeba liczyć na to, że doczeka się polskiego tłumaczenia. Autorom publikacji warto natomiast podziękować za chęć podzielenia się własnym warsztatem pracy i dołożenie cegiełki do budowania poczucia jedności w społeczności edukatorów analizy transakcyjnej.